

E. K. Sigar

РОДАТ

TRADEMARK

E. K. Sijar

ПОПАЈ

KNJIGA PRVA 1928 - 1930

Copyright © (2014) King Features Syndicate, Inc.

TM Hearst Holdings, Inc.

Za srpski jezik © Komiko, Novi Sad

- ★ **GLAVNI UREDNIK**
Vuk Marković
- ★ **PREVOD**
Ilija Čanak
- ★ **LEKTURA**
Stevan Petković
- ★ **KOREKTURA**
Vasilije Marković
- ★ **DIZAJN**
David Tankosić
- ★ **PRIPREMA ZA ŠTAMPU**
Zlatko Milenković

ŠTAMPA Simbol, Petrovaradin
TIRAŽ 1000

KLASICI SVETSKOG STRIPA
KNJIGA 1

Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

ISBN 978-86-87919-57-0
COBISS.SR-ID 302421767

КОМИКО

E. K. Sigar

POPADJ

KNJIGA PRVA

1928 ★ 1930

SINCERELY
YERS -
POPEYE,

PREDGOVOR

POPAJEVO POZORIŠTE U NAPRSTKU

Gubitak koji je 1938. godine stripu nanela smrt Elzija Krislera Sigara u nedopustivo mladim godinama (44) bio je po učinku sličan udarcima što ih je proznom pripovedanju zadala prevremena smrt Stivena Krejna, Roberta Luisa Stivenzona i Roberta Hauarda. Kao i u slučaju te trojice mladih pisaca, Sigarovo delo je u trenutku njegove smrti bilo više no obećavajuće: njegov u celom svetu slavni strip „Pozorište u naprstku“ („Thimble Theater“) bio je na svom području zrelo i klasično ostvarenje kao što su to „Otvoreni čamac“, „Ostrvo s blagom“ i „Skerletna citadela“ bili na svojim. Sigarov dnevni i nedeljni strip „Pozorište u naprstku“, sa svojim uzbudljivim, fantastičnim pričama, bogatom komičnom invencijom i kratom galerijom nezaboravnih likova, koji je dosegao vrhunac maštovitosti između sredine dvadesetih godina i 1938, može se opisati jedino kao delo genijalnog komediografa.

Nema potrebe da to detaljnije obrazložimo: posegnemo li za ma kojom stranicom Sigarove promukle mornarske pesme iz sredine tridesetih godina, ona će ilustrovati humorističnu i neodoljivu privlačnost tog stripa, kao i čistu stvaralačku moć koju je umetnik uspevao da izmami iz svog pera, dan za danom, preko jedne decenije, bez odmora, anonimnog pomoćnika ili pribegavanja ranijoj građi. U profesiji gde su mogli od Sigarovih kolega velikana, kao što su Klif Steret, autor „Poli i njenih drugara“ („Polly and Her Palls“), Rudolf Derks, autor „Bima i Buma“ („The Captain and the Kids“), ili Bad Fišer, autor „Gileta i Rileta“ („Mutt & Jeff“), mogli da skoknu do Evrope ili potoka s pastrmkama kad im sune u glavu, ostavljajući u različitoj meri sposobne anonimne pomoćnike da za vreme njihove odsutnosti nastavljaju

stripove, ili gde su čak i tako daroviti i predani crtači kao što su autor „Mace Šize“ („Krazy Kat“) Džordž Heriman ili autor „Bežite nam s puta“ („Out Our Way“) Dž. R. Vilijams ponavljali ili preštamovali neku raniju sekvencu kako bi ponekad pobjegli od daske za crtanje, Sigar je – poput Harolda Greja, autora „Sirote male Ani“ („Little Orphan Annie“) i Karla Barksa, autora „Paje Patka“ („Donald Duck“), pored ostalih – održavao nepromenjiv, celogodišnji radni program uz minimalnu tuđu pomoć, sve dok ga u poslednjim godinama života bolest nije prisilila da unajmi pomoćnika (Bada Segendorfa) kao zamenu za slučaj da ga vezanost za postelju suviše udalji od posla da bi mogao da se drži rokova kompanije. (Prvi takav izostanak za osamnaest godina rada za King Fičers Sindikejt, 1937, naveo je kompaniju da svome stalno zaposlenom spasiocu u nevolji, Doku Vineru, poveri crtanje „Pozorišta u naprstku“ po Sigarovom scenariju dok se ovaj ne oporavi). Takva predanost poslu u profesiji koju prevelik broj aktivnih crtača stripova smatra nezahvalnim dirinčenjem, odražava Sigarovu potpunu stvaralačku angažovanost i samoostvarenje koje je nalazio u svojim pričama i likovima. On je očigledno uživao u svojim izmišljenim junacima i njihovim doživljajima koliko i ma koji čitalac, a ni sam Dikens nije se mogao sa ushićenijom očaranošću baviti delatnostima koje je njegova mašta pribavljala junacima kakvi su Peksni, gospođa Gemp, Mikober ili Kvilp – no što je Sigar uživao u podvizima koje je njegova razigrana muza iznalazila za Popaja (Popeye), Kastora (Castor Oyl), Peru Žderu (Wimpy) ili Morsku vešticu (Sea Hag).

IZANĐALO ALI SMEŠNO

Rođen u Česteru (Ilinois) 8. decembra 1894, Sigar je doslovno rastao naporedo sa novim

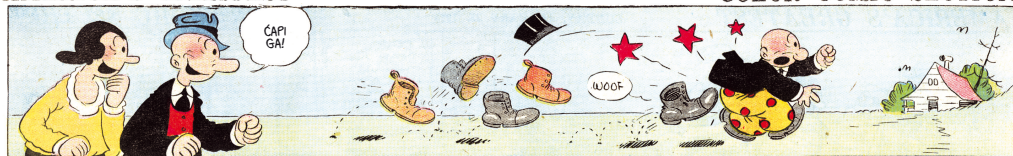
vidom pripovedačke umetnosti koji su Vilijam Rendolf Herst i Džozef Pulicer – vireći preko nadahnutih ramena crtača stripova kao što su bili Džejs Svinerton, R. F. Autkolt i Rudolf Derks – nasumično stvarali u ratu za tiraž koji se vodio u Njujorku u vreme Sigarovog rođenja. Stripovi su stigli u čikaške novine na vreme da u ranom detinjstvu zadive mladog Sigara, između odlaženja na kupanje u poljskim lokvama, bitki loptama od svile na kukuruzištima i dana provedenih u čitanju među suncem obasanim policama mesne knjižnice. Od dečakih godina Sigar je želeo da bude crtač stripova, a utvrdivši da njegova ambicija i mašta, nažalost, prevazilaze njegove početne sposobnosti, on se posvetio tome da se domogne pristojne crtačke veštine, provodeći beskonačne sate u skiciranju i popravljanju komičnih maštarija što su vrville u njegovoj glavi, sve dok ga ne bi zabojele oči i dok ne bi zaspao od iznurenosti nad blokom i olovkom.

Predanost poslu i mučno ponavljanje koje je ona podrazumevala nisu bili bez sličnosti sa okolnostima koje je sebi nametnuo jedan Sigarov savremenik, odbegli dečak tvrdo rešen da postane veliki žongler, po imenu Klod Vilijam Djukenfild (kasnije slavni pozorišni i filmski komičar V. K. Filds), koji je beskonačne sate, krvavim prstima, održavao u vazduhu drvene lopte u filadelfijskim zadnjim dvorištima, sve dok nije, poput Sigara, samouko ovladao svojom umetnošću.

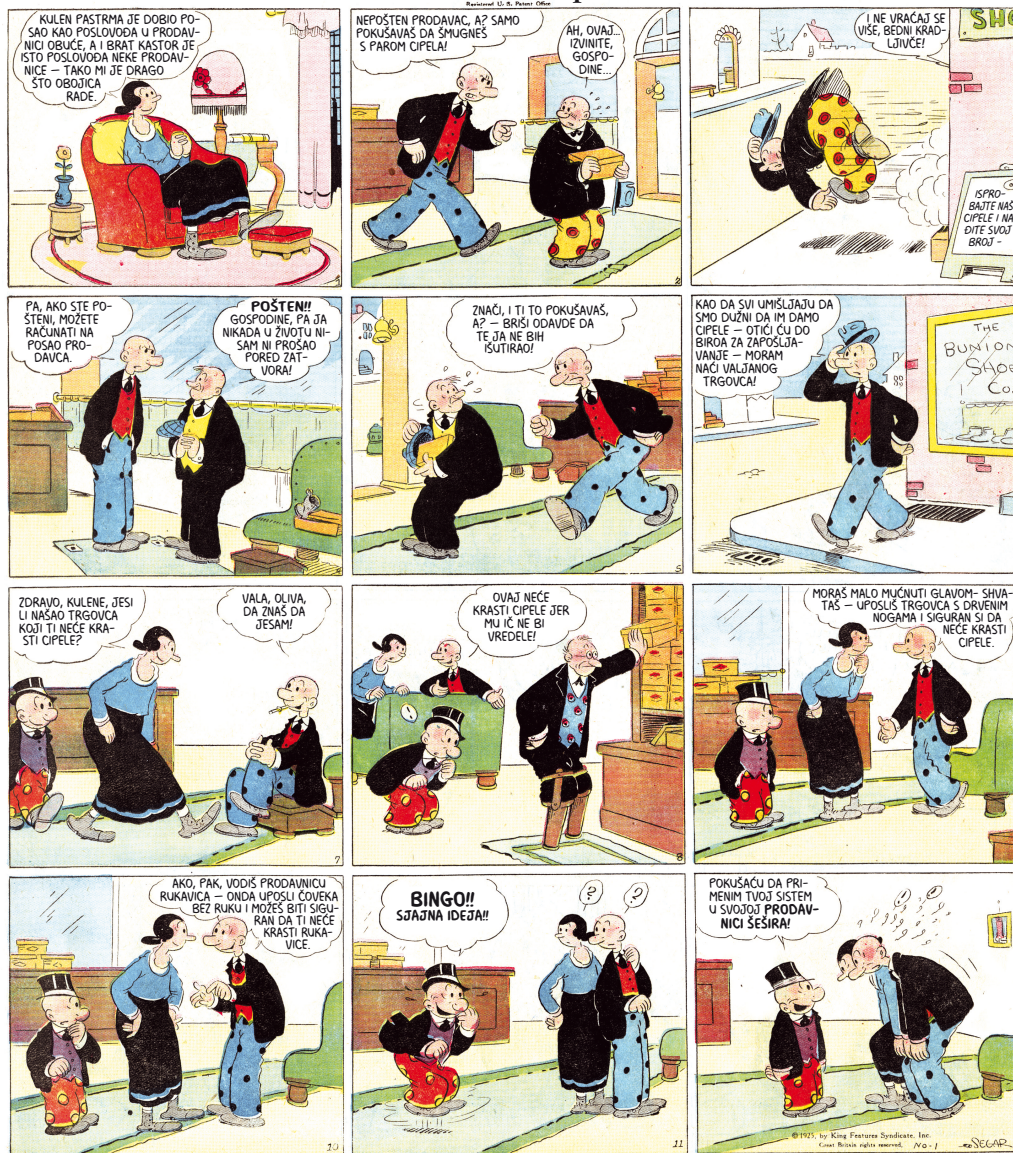
Konačno, završivši dopisni tečaj crtanja kako bi bio siguran u tehničku stranu posla, Sigar, junosa u krutom odelu i okovratniku, u početku Prvog svetskog rata odlazi u Čikago i traži posao na području stripa. Uz pomoć Autkolta oko 1916. je dobio da otaljava stereotipnu seriju pod naslovom „Smešni podvizi Čarlija Čaplina“ („Charlie Chaplin's Comic Capers“), tipičnu za

sporednu struju stripova zasnovanih na likovima iz filmova ili slavnim filmskim komičarima, koja će, konačno, biti popularnija u Engleskoj nego u Sjedinjenim Državama). Zatim je napredovao do stalnog mesta crtača stripova za Herstov čikaški list Ameriken, gde je radio stripovane mesne komentare pod naslovom „Čikaške zavrzlake“ („Looping the Loop“), što mu je za manje od godinu dana donelo poziv da pređe u Njujork i razvije jedan u celoj zemlji distribuiran strip za Herstov Ivnig džornal. Taj strip, pokrenut 1919, bio je „Pozorište u naprstku“.

Varljivo uprošćene po tehnicu, poput ranog Snu-pija (Peanuts) Čarlija Šulca, Sigarove uvodne epizode (štampane pet puta nedeljno, sem petkom, na stranici za stripove Džornala) izdvajale su se sred složenije umetnosti okolnih stripova koje su crtali Rub Goldberg, Ted Dorgen, Klif Steret, Džordž Heriman i drugi, tako da je pogled čitaoca bio privučen da pogleda novi strip pre no što skrene na stare miljenike. Tom hipotetičnom čitaocu Sigar je pružao lako shvatljiv i istinski smešan situacioni geg u pet ili šest svakodnevnih kvadrata, koji su se isprva bavili burlesknom melodramom saobraženom naslovu, gde je Vili Pelen (Willy Wormwood), pozorišni zlodej u cilindru i večernjem odelu na priliku Kejlsovog negativca iz stripa „Hari za dlaku“ („Hairbreath Harry“), Rudolfa Rasendejla (koji je po kostimu poslužio kao prototip i za junaka popularnog stripa „Mandrak“ iz tridesetih godina), bio opsednut time da gnjavi junakinju besmislenog izgleda koja se zvala Oliva i njenog momka, izvesnog Kulena Pastrmu (Ham Gravy). Ništa od toga nije po sebi predstavljalo građu koja naročito obećava, ali je Sigar posedovao dar da čak i beznačajno i izanđalo nekako učini svežim i smešnim, a čitalac koji se vozio kući pretrpanom podzemnom železnicom ustanovio je da se dobro nasmeje kad god pogleda taj jednostavni mali strip. Doznajući za rastuću popularnost

Pozorište u Naprstku

Već u prvoj nedeljnoj tabli „Pozorišta u naprstku“ objavljenj 25. januara 1925. primetan je Segarov jedinstveni osećaj za crni humor.

svog stripa, Sigar se dovoljno osmelio da unese izvesne novine: bacio je na đubre marionetu Vilija Pelena i pošao za Olivom i Kulenom u jedinstven svet fantastičnih pustolovina koji se njegova mašta spremala da istražuje još otkako je upoznao „Malog Nema“ („Little Nemo“), „Kinder klinge“ („The Kinder Kids“) i „Rebro i moću“ („Spareribs and Gravy“) na nedeljnim stranicama svog dečastva. Ta presudna vrata u svet „Pozorišta u naprstku“ otvorila su se Sigarovim nadahnutim uvođenjem lika Olivinog šaljibrnutog, ambicioznog i patuljastog brata Kastora, da se više nikad ne zatvore sve do Sigarove smrti, osamnaest godina kasnije.

U SVETU LUCKASTE MAŠTE

Kastor je bio elementarna sila, jednom mišlju obuzeti tragač za bogatstvom, ženama i moći, a skoro potpuno lišen sposobnosti ili sreće nužne za ostvarenje svojih ciljeva. Pretežno samoživ i bez srca (tipična Kastorova jeziva ideja odigrala se na nedeljnoj sceni „Pozorišta u naprstku“ 28. februara 1928: Kastor uz uzbudljivo čan-grljanje baca novčić u čanak slepog prosjaka – i onda ga izvuče koncem pričvršćenim za novčić – divna igra koja se hitro osvetila Sigarovom poganom junaku), taj nervozni prcvoljak bio je nov lik u stripovima koje su dotle prvenstveno nastanjivali dobrodušni krečci, dobroćudni zlodeli, dueti urnebesnih komičara i horda dece što izvode smicalice. Međutim, Sigar je, poput nekolicine modernih komičnih pripovedača, od Marka Tvena do Ivлина Voa, cinično gledao na ljudski rod i njegove osnovne ciljeve, a junak-komedijaš crna srca što neprestano kuje podle planove – poput Kastora – više je odgovarao Sigarovom pojmu komike od nevinih luda tipa Srećne skitnice (Happy Hooligan), Blesavka Ludića (Boob McNutt) i drugih popularnih junaka stripova iz razdoblja nakon 1910. Sigar je, naravno, stvorio vlastite dobrodušne čalove, prvenstveno oličene poznijim fantastičnim likovima Grdana (Toar) i

Dese Blese (Alice the Goon). No tokom prvih godina „Pozorišta u naprstku“ praktično sve ličnosti na pozornici bile su samoživi nevaljalci, umnogome nalik barapskoj trupi kojom je Dickens naselio svoj najveći komični roman Martin Čazlvit. Međutim, učinivši većinu svojih gramzivih, podmuklih, nemilosrdnih likova smešno neveštima u njihovom nevaljalstvu, Sigar je (poput Dikensa) uspeo da njihove odvratne strane učini neizmerno zabavnim i prihvatljivim za onu veliku grupu čitalaca sentimentalnih stripova koji su provalili suze nad sudbinom Meri Gold (Mary Gold) u „Gampovima“ („The Gumps“) i osmehivali se detinjastim smicalicama Skiziksa (Skeezix) u „Benzinskom sokaku“ („Gasoline Alley“).

Sigar je, takođe, brzo ovladao sredstvima stvaranja narativne napetosti, načinom da neupadljivo uvodi serijski razvijene teme u okvir svojih svakodnevnih „šala“, što je imalo za posledicu da se čitaoci mašaju Ivning Džornala čak i kad to baš nisu imali u planu, samo da bi videli kako je ispaio profesionalni boks-meč koji je organizovao Kastor ili da otkriju ko je Olivi utrapio lažne dragulje. Urednicima Džornala nije dugo trebalo da otkriju tu, za tiraž važnu, privlačnost „Pozorišta u naprstku“, te je Sigar zamoljen da se prihvati još jednog dnevnog stripa za Herstov jutarnji list u Njujorku, Ameriken. Taj novi strip, koji je Sigar usmerio neposredno na svoje čitaoce što na posao dolaze vozom, bavio se sukobima koje je putujući na posao ili kući imao omanji, čelavi, sredovečni kancelarijski moljac po imenu Joca Troca (John Sappo), uzgred bacajući pogled na prepirke nad jutarnjom kafom sa njegovom aljkavom, džandrljivom ženom Rosom (Myrtle), s kojom je vodio nervozan život u prigradskom naselju-parku Beznađe (Despair). U početku noseći naslov „Pet i petnaest“ („The Five Fifteen“; po vremenu polaska Trocinog voza), Sigarov drugi strip je počeo da izlazi 1921. godine. S manje ličnosti i zapleta no „Pozorište u naprstku“, strip o Joci Troci nije postigao široku i sve

veću popularnost tog dela, mada su u njemu mnogi uživali zbog samosvojnih, veoma smešnih odlika. No, osećajući se sputan naslovom „Pet i petnaest“, Sigar ga, 1923, menja u jednostavno „Joca Troca“, i to je ostao narednih petnaest godina svog života, postavši gornji nedeljni saputnik „Pozorišta u naprstku“, kad je Sigar 1924. konačno pokrenuo svoju stranu stripova u boji i prestao da svakodnevno objavljuje drugi strip. Krajem dvadesetih godina nedeljni „Joca Troca“ je obavio popularno skretanje u urnebesnu naučnu fantastiku: Sigar je Jocu i Rosu povezao sa sve nemogućijim, drangulijastim izumima koji su, začudo, često funkcionisali; uvođenje kirajdzije, genijalnog naučnika Čeprkića (O. G. Wottasnozzle), tokom tridesetih godina, otvorilo je činovniku iz predgrađa još fantastičnija područja, pri čemu je marljivi profesor jedne godine smanjio Jocu da bude manji od atoma, a sledeće ga uputio na obilazak Sunčevog sistema pomoću Čeprkićeve rakete. Tipično je za Sigarovu predanost poslu da nikad nije dozvolio da strip o Joci Troci postane uzgredan, već je za njegovu priču koristio najbogatiju žicu svoje mašte (sem u kratkom razdoblju od 1935. do 1937. godine, kad ga je bolest prinudila da svede „Jocu Trocu“ na nedeljni čas crtanja u četiri slike, namenjen deci) od nepretencioznog početka pa sve do makrokosmičkog finala 1938. godine.

JEDAN MORNAR NE KAO DRUGI

Međutim, početkom dvadesetih godina, kao Sigarova opsesija ispoljile su se duge, zakučaste, napete priče, a ne tematska komedija kojom je započeo „Pozorište u naprstku“ i „Pet i petnaest“, te su njegove priče za „Pozorište u naprstku“ postajale sve duže i složenije, sve dok epizode nisu počele da traju mesecima, čineći time značajan proboj u pogledu dužine dnevnih stripova onog vremena. Pokušavši još jednom, na svojim prvim nedeljnim stranama, sredinom dvadesetih godina, da se ograniči na situacione gegove, Sigar je i tu ubrzo popustio

porivima svoga genija, pa su krajem decenije Kastor i Kulen bili upleteni u jednu epsku vestern pustolovinu koja se pikarski odvijala oko dve i po godine, postavivši rekord dužine nedeljnih epizoda, održan sve do pojave „Flaša Gordona“ 1934. godine. Priče u dnevnim i nedeljnim epizodama oba Sigarova stripa bile su bogato inventivne, neizmerno smešne i pružale su implicitne mogućnosti za odista epsku komediju. Sve što im je, već 1928, nedostajalo, bio je junak, središnji lik epskih razmera.

Ta presudna ličnost pojavila se prilično neupadljivo, kad je reč o Sigarovim likovima, i dosta rutinski, za zaplet „Pozorišta u naprstku“, na pozornici dnevnog stripa 17. januara 1929. godine. Taj lik je, naravno, bio Popaj – Mornar Popaj – bez ikakvog drugog imena, a opskurne i slane prošlosti, koji je za manje od pet godina postao figura komičnog mita slavna širom sveta. (Na status epskog lika koji je borbeni mornar stekao – i ubedljivu realnost Sigarove karakterizacije – ukazuje činjenica da nijednom čitaocu izgleda nije palo na um da se upita kako je Popaju prezime. Zapravo, Sigar je tako potpuno i uspešno sazeo mnoge svoje likove čudnim imenima koja im je nadenuo – Prca (Geezil), Rusvaj (Rough House), Morska veštica – da čak ni uvođenje, 1935, Popajevog dugo izgubljenog roditelja kao Oca Popaja i stalno pominjanje Popajevog posvojčeta kao Kiće (Swee' Pea) nisu izazvali javnu zamerku da s Popajem nisu povezani nekim zajedničkim porodičnim imenom. Nijedan drugi veliki tvorac stripova, sa izuzetkom Vinzora Mekeja u njegovom potpuno nerealnom „Malom Nemu“, nije se tako osiono odnosio prema prezimenima svojih likova – niti bi se na to odvažio.

Od svog početnog, neobećavajućeg, mada vrlo zabavnog, ulaska u „Pozorište u naprstku“, u liku žilavog pomorca, „zgađenog“ Kastorovim propustom da jednim pogledom utvrdi da je mornar („Jesil mislijo da sam kauboj“), Popaj je stalno rastao kao dominantna ličnost prve pu-

stolovine u kojoj je uzeo učešća, vodeći Kastorov brod do kockarskog pakla, Ostrva kocke, tokom prvih meseci 1929. Zadbivši natčovečansku snagu i neuništivost magijom koja se stiće trljanjem kreste Kastorove bescene Koke Vonjke, Popaj je iskašljao šaržer metaka koje je u njega ispalio Mutljaga (Fadewell), kockar sa Ostrva kocke, i hitro urnisao svog nadobudnog ubicu, upravo na vreme da spase Kastora i njegovu družinu od smrti ili ropstva. Nakon svega toga, i predahnivši tek toliko da Kastoru kaže gde ga može naći – „Ljuštim karte po dokovima“ – ako mu ponovo ustreba, Popaj se očito zauvek oprostio od Kastorove grupe i stripa. Čitaoci, zapanjeni, zasenjeni i očarani Popajem, nisu hteli ni da čuju. Glasno su tražili još Popaja. I Sigar je na brzinu ponovo uveo Popaja u novu pustolovinu Kastora i ostalih, da više nikad ne napusti daske „Pozorišta u naprstku“.

Uzgred rečeno, Popaj nije bio prvi junak stripa koji poseduje izvanrednu snagu ili durastost (pored drugih, prethodili su mu Moćna Kata Fontejna Foksa iz „Žitelja Tunervila“ („Toonerville Folks“), i crni gorostas u „Poli i njenim drugarima“ Klifa Stereta, dok je na sceni stripa s početka tridesetih godina svojstvo natčovečanske snage delio sa Salijem iz „Barnija Gugla“ („Barney Google“) Bilija de Beka, ali je bio prva glavna ličnost stripa koja je posedovala takve natčovečanske moći. Razume se, Sigar je raspolagao takvim obiljem ideja i zamišljenih likova da je te zapanjujuće aspekte svog novog junaka koristio samo kad bi to zahtevao obrt priče ili geg; nije bilo ništa neobično da prođu meseci dnevnog ili nedeljnog stripa pre no što Popaj jednom rukom dignu kuću, nokautira gorilu ili ispadne iz aviona da bi se bezbedno spustio na bradu. Sigar je imao dovoljno ukusa da uoči kako zerica takve sposobnosti mnogo postiže. Zapalo je u deo ljudima s mnogo manje dara i mašte (zapravo, timu od dvojice takvih) da takve nadljudske moći glavnog lika učine celim smislom i svrhom jednog stripa (kako se pokazalo, izuzetno lišenog humora, i otrcanog)

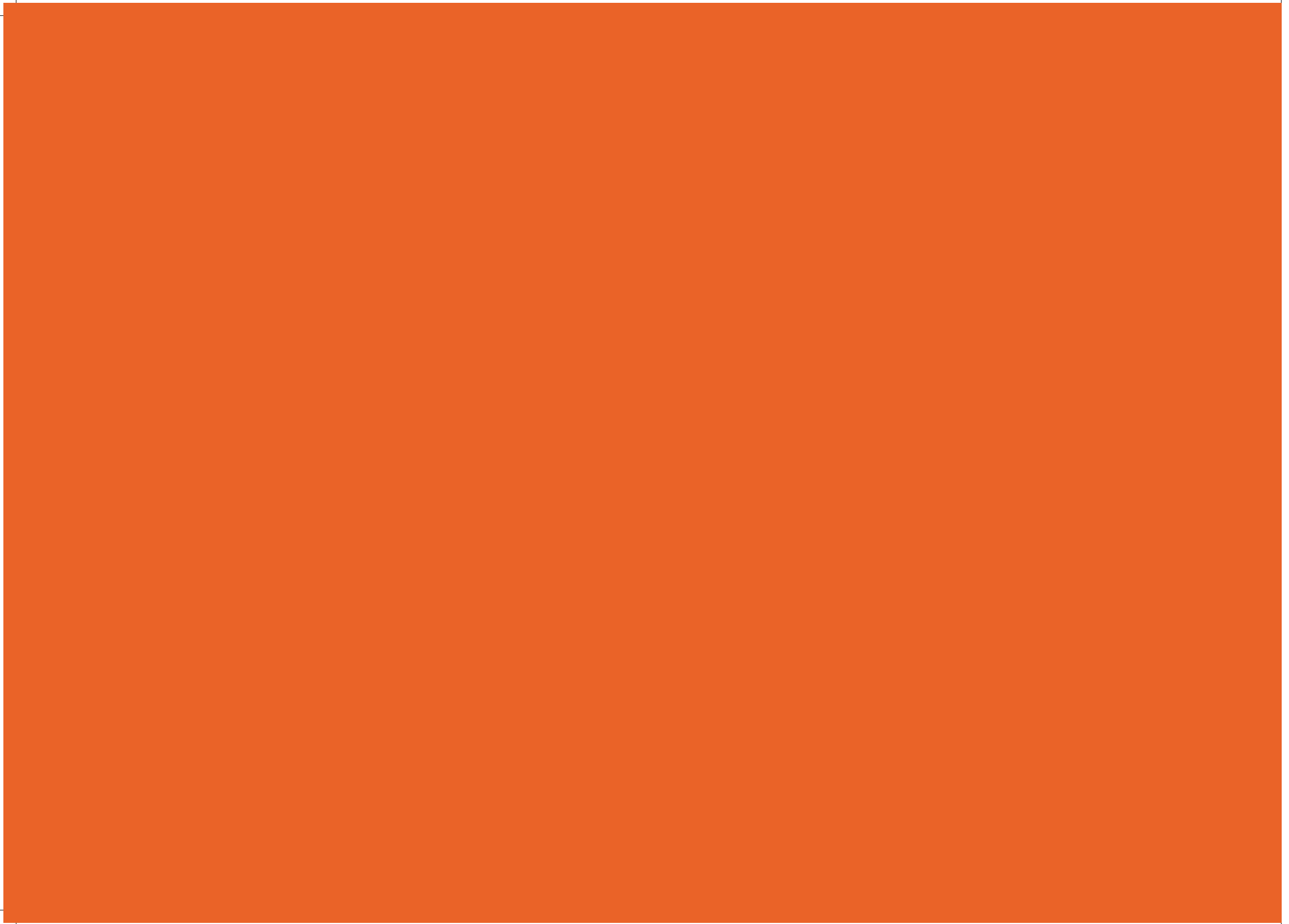
i da – možda predvidno svesni niskog stupnja mašte i ukusa publike – time pokrenu novi rod superherojskog stripa i zarade milione (za svoje izdavače).

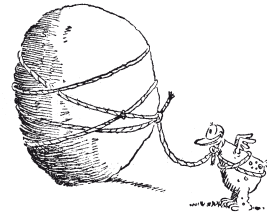
Jedva da treba još nešto reći o Popaju ili njegovom poreklu i svojstvima; on cveta na stranici što slede, i svaki čitalac će ga upoznati isto tako dobro kao što ga je poznao ma koji poklonik stripa tokom tridesetih godina. Neki od čuvenih Sigarovih likova, među kojima pre svega Pera Ždera, u ovim pustolovinama se ne pojavljuju. Pera Ždera, koga izvestan broj kritičara stripa smatra komičnom kreacijom boljom od Popaja i koji bi iziskivao posebnu studiju, ta punačka skitnica s brčićima koja je u strip ušla dve godine posle Popaja, u potonjim godinama došla je dotle da skoro ravnopravno deli prvo mesto s njim. Perina šalabazajuća potreba za jelom i parama, njegova samozadovoljna pretpostavka da poseduje karakter i pamet višeg reda, njegovi žalostivi refreni („Rado ću vam današnji sendvič platiti u uto-rak“, „Ti i on se tucite“, i tako dalje), učinili su ga do 1935. godine slavnim i omiljenim skoro koliko i druga zvezda tog stripa. Ali, tu je zato Oliva. Olivu, kojoj se u „Pozorištu u naprstku“ iz dvadesetih godina prvobitno udvarao Kulen Pastrma, preuzeo je Popaj nekoliko meseci pošto se popeo na pozornicu stripa, dok je Kulena njegov novi suparnik doslovno izbacio iz stripa u jednom brutalnom nedeljnom pesničenju. Oliva će postati Popajeva, često ljuta i razdražljiva, „verenica“, a njen prgavi brat Kastor se tokom godina nakon pojave Popaja malo promenio po karakteru ili stavu.

Sada, zavesa „Pozorišta u naprstku“ ponovo se diže. Na scenu stupaju nezaboravni Sigarovi junaci i jedan grubi mornar sa neizbežnom lulom ukraj usta, čkiljeći na jedno oko, promuklo veli: „Toj sam štoj sam, eto ko sam!“

A to što je – divotno je.

Bil Blekberd

PRVO POGLAVLJE

ŠEVRLAVA KOKA BERNIS

